

ÇİZGİLİ PİJAMALI ÇOCUK¹

Yetişkinlerin çıkardığı kirliliği bir savaş,

Engelleyebilir mi oyunlarını temiz yürekli çocukların?

Çekilen çitler ayırabilir mi dostlarından onları?

Ya siz “büyükler”? Hiç savaş ortasında gülebilir misiniz?

Oysa çocuklar ne de güzel gülerler silahlara inat savaş alanlarında oynadıkları oyunlarda...

Tarihin en karanlık dönemine tanıklık ediyoruz *Çizgili Pijamalı Çocuk* adlı yapıtta. İrlandalı yazar John Boyne'un kaleme aldığı bu yapıt, İkinci Dünya Savaşı'nın en iç acıtan sahnelerinin çocuğa göre nasıl anlatılabileceğinin bir örneğidir. Savaşın ve onca ölümün ortasında açan eşsiz bir çiçek gibidir bu yapıtın kahramanları Bruno ve Shmuel'in dostluğu. Bu dostluk, bir Nazi subayı olan Bruno'nun babasının Polonya'ya tayin edilmesiyle başlar. Berlin gibi canlı bir şehirden ıssızlığın ortasında bir köye düşen Bruno ve ailesi yalnızlıklarını gidermenin yollarını aramaktadırlar. Bruno'nun yalnızlığı, odasının penceresinden bir çitin arkasında yaşayan çizgili pijamalı insanları gördüğü gün son bulmuştur.

Bruno ve ailesinin evi ile Shmuel'in yaşadığı toplama kampının arasında yalnızca bir çit bulunmaktadır. Bruno, araştırma yapmak için gezintiye çıktığı bir gün çitin arkasında solgun yüzüyle öylece duran Shmuel ile karşılaşır. İkisi de 9 yaşında olan, hatta aynı gün doğan bu çocukların birbirlerinden görünüş olarak ne kadar farklı oldukları kendi gözlerinden de kaçmaz. Adları bile değişik gelir birbirlerinin kulağına. Ancak bu farklılıkları hiç önemsemezler ve dost olmaya karar verirler. Bruno sık sık Shmuel'i ziyaret etmeye başlar. Her ziyaretinde de ona yiyecek bir şeyler getirmeyi unutmaz. Peki ya bir gün bu iki dost aralarından geçen bir çit olmadan oynamak isterlerse?

Savaşın soğuk ve acı yüzü okurun duygularını sömürmeden, sıcak bir dostluk üzerinden çocuğa uygun bir anlatımla aktarılmıştır. Yapıtın seslendiği yaş grubu 12 yaş üzeri çocuklardır. Bunu kitabın arka kapağında yazarın şöyle dile getirdiği görülmektedir: *“Bu kitabı okumaya başladığınızda Bruno adında 9 yaşındaki bir çocukla bir yolculuğa çıkacaksınız (Ama bu kitap 9 yaşındakiler için değil). Ve er geç Bruno ile birlikte bir tel örgüye varacaksınız. Böyle tel örgüler dünyanın dört bir yanında var. Umarız asla rastlamak zorunda kalmazsınız.”*

---

¹ BOYNE, John (2007). *Çizgili Pijamalı Çocuk*. İzmir: TUDEM.

Bruno ile Shmuel bu kitabın okurları için yabancı karakterler değildir aslında. 9 yaşındaki bir çocuğun karakteristik özelliklerini taşırlar. Örneğin ikisi de araştırmayı, öğrenmeyi ve oyun oynamayı seven çocuklardır. Kendi dünyalarında yaşadıkları acılardan başka bir acıyı kavramaları onlar için zordur. Shmuel yaşadıkları evden nasıl zorla çıkarıldıklarını, annesinin onlardan ayrılıp başka bir yere götürülüşünü, babasıyla birlikte toplama kampına getirilişlerini anlatır dostuna. Bruno ona üzülür, fakat Shmuel'in neden orada olduğunu anlamadığı ve kendisinin bu yeni eve taşınmasının da çok kötü olduğunu düşündüğü için Shmuel'in anlattıkları ona bir şey ifade etmez. Birbirleriyle çocuklara özgü bir masumiyetle anlaşır ve dost olurlar.

Yapıtın dili çeviriden kaynaklanan ufak tefek yanlışlar olmasının dışında çocuklar için uygundur. Yapıt, Türkçenin anlatım olanaklarını okura sezdirebilecek niteliktedir. Kitapta Hitler için sıklıkla kullanılan ve açıklaması yapılmayan “Führer” sözcüğü bazı okurlar için metnin anlamını güçleştirebilir. Ancak bunun da okuru Hitler ile ilgili araştırma yapmaya yönlendirebileceği düşünülebilir.

Çizgili Pijamalı Çocuk, aynı zamanda okurun “çocuk hakları” konusunda üzerinde düşünebileceği, karşılaştırmalar yapabileceği, ipuçlarından hareketle kendi yargılarına varabileceği bir kurgu sunmaktadır. Aynı yaşlarda, aynı fiziksel özelliklere sahip olmasına rağmen çok farklı şartlarda yaşayan iki çocuğun yaşama, barınma, oyun oynama gibi hakları açısından neden bu farklılıkları yaşamaya mecbur edildikleri çocuk okurun bilincine düşen sorulardan biri olacaktır. Usta yazar John Boyne iletleri örtük olarak sunmuş, anlatmak istediklerini sezdirme ve düşündürme yoluyla aktarmıştır okura. Bu açıdan da aileler ve öğretmenler tarafından göz ardı edilmemesi gereken bir yapıttır. Anne babalar çocuklarıyla birlikte büyük bir ilgiyle okuyabilir; öğretmenlerse okuma sevgisi kazandırmak için öğrencilerine önerebilirler bu kitabı.

Çocukların yaşam alanlarına katılması gereken yapıtlardan biri olan Çizgili Pijamalı Çocuk, okurun “savaş” gibi bir yaşam gerçekliğini sıra dışı bir dostluk üzerinden duyumsamasına olanak sağlamaktadır. Yazarın da dile getirdiği gibi: Umarız yaşamınız boyunca dünyanın dört bir yanını saran tel örgülerle karşılaşmak zorunda kalmazsınız...

Hatice YURTSEVEN YILMAZ